

*Shared Experience /
Споделен опит*

ДИАГНОСТИКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ПО „ДОМАШЕН БИТ И ТЕХНИКА“ ЧРЕЗ ИЗПОЛЗВАНЕ НА ТЕСТ

Ваня Петрова

I. ОУ „Христо Ботев“ – Търговище

Резюме. Проблемът за диагностика на резултатите от образователния процес е особено актуален и значим. В настоящия материал в теоретичен план е разгледан въпросът за измерване и оценяване на постиженията на учениците. Акцентът е поставен върху един от инструментите за измерване и оценяване – тест. Теоретичната информация се допълва от конкретен тест по предмета „Домашен бит и техника“.

Keywords: docimology, training, evaluation, control, results, didactic test

През последните десетилетия все по-актуален става въпросът за ролята и значимостта на контрола при оценяване на резултатите от образователния процес. В резултат на редица изследвания се стига до обособяването на нова, относително самостоятелна научна област – доцимология. Терминът доцимология има гръцки произход: „докиме“, което означава изпитване; „докимозо – изпитвам“; „докимастикос“ – способен да изпитва.

В този смисъл доцимологията, като наука, изяснява системата и формите на изпитите и изпитването, начините за оценяване на знанията, проявите на субективизма на екзаминатора при оценяването, възможностите, които могат да осигурят по-голяма обективност на оценката.

За формиране на личността изпитът, изпитването и оценката на усвоените знания, умения и навици придобиват все по-голямо значение, защото чрез тях подрастващият формира значителни компоненти на самосъзнанието си, формира критерии за самооценка, съпоставя социалната и психическата значимост на постиженията си с тези на другите, а това, от своя страна, придава тежест на доцимологическите изследвания.

Измерването на постиженията на учениците в училище е един от процесите на познание и представлява процес и резултат от приписване и съпоставяне на числа при определени правила. Процесът на измерване предхожда поставянето на оценката. Всяко измерване е необходимо да отговаря на следните критерии: надеждност, обективност и валидност. Измерването може да бъде

директно, както и индиректно. Обикновено в училище постиженията на учениците се измерват индиректно.

Доцимологията изисква предимно измерване с цел оценяване и оценка. Оценяването е процес на откриване на какво разстояние са действителните знания и умения от планираните и желаните. **Освен оценяването има и преценяване** – тълкуване на резултат от оценяване. Всеки резултат от училищното обучение е зависима променлива, което ще рече, че при всички ученици може да има най-различни резултати. Съществуват различни видове оценяване, като първият вид е нормативното (търсенето на средноаритметично). Вторият вид е критериалното, **при което се поставя оценка съобразно еталона, който** е успял да постигне ученикът. После идва стандартизираното оценяване, чрез което с помощта на тестове се вижда какво е постигнал ученикът. През учебната година се използва текущото оценяване, а в края на някой раздел по определен предмет се използва събирателното оценяване. В края на учебната година се използва така нареченото крайно – събирателно оценяване. Има и профилирано оценяване, използвано само за дадени страни.

В тясна връзка с измерването и оценяването на знанията, уменията и компетентностите на учениците е т.нар. „диагностика“. Чрез нея се установяват, класифицират и прогнозираят различни свойства, качества, черти на различни предмети и обекти. Целта на диагностичните изследвания на учителите е да направят т. нар. „обратна връзка“, т.е. на определен етап да установят какво е състоянието на знанията и уменията на учениците. На тази основа да поставя съответната „диагноза“ (колко знаят и умеят учениците). На тази основа да установят конкретните пропуски, на какви познавателни равнища и какви са евентуалните причини за това състояние. След това да се определят необходимите мерки за преодоляване на тези пропуски. В най-общ план това би следвало да правим на определени етапи в процеса на обучение на учениците.

От историята на педагогиката може да се твърди, че учителите винаги са измервали и са оценявали работата на своите ученици. Това става главно по три начина:

- лично наблюдение;
- устно изпитване;
- субективна оценка на учителя.

Един от съвременните методи за измерване и оценяване на резултатите от образователния процес е тестирането, а съответният инструмент – тест. За да се измерят и оценят обективно постиженията на учениците, тестът трябва да е стандартизиран, т.е. да отговаря на критерии за качество. Всеки добре съставен тест трябва да притежава следните основни характеристики: обективност, надеждност, валидност, сравнимост, икономичност, полезност, безпристрастност.

Обикновено в училище тестовете, които се използват от учителите, не са стандартизирани, което, от своя страна, води до субективизъм при оценяване на конкретните знания и умения на децата.

В съответствие с новите изисквания, които налага не само училището, но и условията, в които живеем, днес тестовете излизат на преден план като бърз, обективен и надежден начин за оценяване и проверка на знания, умения или състояние на различни групи хора. Те дават по-точна и обективна оценка на резултатите от обучението и възпитанието и могат да се използват и прилагат не само в учебно-възпитателната работа на учителите, но и в по-широк кръг други дейности.

Съвременните насоки в образованието, произтичащи от новите нормативни документи на Министерство на образованието и науката (МОН), поставят акцент върху проблема за обективното оценяване на постиженията от обучението на учениците. Новите реалности в икономиката на страната недвусмислено извеждат на преден план обществените и лични потребности от високо качество на общообразователната и специалната подготовка на младите хора. Ефективната подготовка изисква надеждно оценяване на резултатите от тази подготовка в различните етапи и степени на образованието. Може да се отбележи, че ролята на контрола и оценяването на резултатите от обучението по различните учебни предмети, включително и тези от културно-образователната област „Бит и технологии“ е общопризната и особено актуална в условията на образователна реформа.

Дидактическите тестове, като съвременен инструмент за проверка и оценка на знанията и уменията, се оказват много полезни за прилагане по предмети, в които традиционното изпитване не е много подходящо. Един от тях се оказва обучението по „Домашен бит и техника“. Практиката в училище показва, че постигането на образователните цели по „Домашен бит и техника“ може да се осъществи само при качествен контрол на постигнатите резултати. В този смисъл може да се каже, че дидактическите тестове, със своята универсалност, могат да бъдат прилагани успешно в обучението по този предмет и да дадат обективна и адекватна оценка на постигнатите резултати в обучението.

Дидактическите тестове в учебния процес, изпълнявайки своята специфична диагностична дейност, осъществяват връзката между учителя и ученика, носят на преподавателя не само информация за посоката на бъдещите му педагогически въздействия, но и за обучаващия ефект за самите ученици. Това е така, защото учителите са тези, които трябва да познават и психическите особености на съзнанието при малките ученици.

При представянето и анализирането на резултатите от тестовете учителят, от една страна, получава информация за нивото на усвоени знания и умения от учениците, за наличието и развитието на творческите способности, за степента на усвояемост на новия учебен материал, съчетан и подкрепен с

натрупаните вече знания, а от друга – проследява и процеса на достигане на тези резултати.

Дидактическите тестове успешно не само допълват, но и обогатяват метода на оценяване при обучението по „Домашен бит и техника“. Те могат да се прилагат, когато са професионално направени и притежават необходимите качества. Резултатите, получени от проверката на знанията на учениците чрез дидактически тестове, се различават с много по-голяма обективност в сравнение с резултатите, получени от устното изпитване от място или пред черната дъска, или от писмени изпити под формата на контролни работи.

Това не означава, че те трябва да се използват на всяка цена, а там, където традиционните методи не позволяват това. С тях може да се установи наличието или липсата на определени точни факти в системата от усвоени знания. Приложението на дидактическите тестове в обучението по „Домашен бит и техника“ изисква да се познаят техните предимства и недостатъци.

Като **предимства** можем да посочим, както следва:

- съкращаване на времето за изпитване;
- еднакви изисквания за всички тествани лица;
- намаляване на субективизма при оценяването;
- обективност, надеждност и валидност.

Наред с предимствата тестовете притежават и някои **недостатъци**, а именно:

- понякога механично заучаване на учебния материал, включен в тях;
- не може да се отчете творчеството и оригиналността при пресъздаване на наученото и способността за даването на смислен отговор;
- трудно се разработват, изисква се висококвалифициран човешки ресурс и време;
- не позволяват на учителя да установи личностното отношение на ученика към усвояваното учебно съдържание и неговите мотиви за това отношение;
- съществува възможност учениците да посочат случайно верния отговор;
- заместват крайните резултати от учебно-възпитателната работа, без да дават информация за самия процес, при който се стига до тях и др.

Приложението на дидактическите тестове за проверка и оценка в обучението по „Домашен бит и техника“ на учениците става, след като е изучено определено количество от учебния материал – един урок, тема, раздел, материалът, изучен през учебната година, или дори материалът, изучаван през миналите учебни години. Ако тестът засяга един урок, то броят на задачите в него съответства на дадения обем или точките в урока. Ако се отнася до една тема, има най-малко по един въпрос от всеки урок. Ако обхваща цял раздел, въпросите не отговарят на броя на отделните уроци, а на съществените и трудните положения от материала. В теста, построен върху изучения за една учебна година материал, минималният брой на задачите отговаря на броя на разделите. По-голямата значимост на някой от разделите води до увеличаване

на въпросите, свързани с него. Това обаче невинаги е така, тъй като броят и характерът на задачите в теста не са константна величина, а се определят от сложността и обема на изучения материал и от целта на проверката.

Както вече споменахме, съществуват различни видове задачи, които могат да се включат в един тест. Най-често за проверка на теоретичните знания могат да се използват задачите с изборни отговори. Задачите със свободен отговор (открит тип) се използват при тест върху един урок, тъй като материалът е малък по обем. Важното, което трябва да се отбележи за приложението на дидактическите тестове, е, че учителят е този, който решава кога и при какви условия да провери и оцени знанията на учениците с тяхна помощ. При наличието на готови тестове той ги използва направо, но при липсата на такива и при необходимост от тях трябва да ги създаде, като той решава какъв ще бъде видът на теста и какви и колко на брой ще са включените в него задачи. След като чрез тест ще се проверяват знания на учениците, учителят е този, който трябва да прецени дали оценката, която те ще получат от него, ще бъде обективна, или използването му трябва да се съчетае с използването на метод за проверка.

В заключение можем да кажем, че приложението на дидактическото тестване в обучението по „Домашен бит и техника“, заедно с всички други методи за проверка, играе важна роля при оценяването знанията на учениците. За да се оползотворяват напълно неговите възможности, е необходимо да се използват стандартизирани тестове, отговарящи на качество.

ЛИТЕРАТУРА

- Андреев, М. (1987). *Дидактика*. София: ДИ „Народна просвета“.
- Андреев, М. (1996). *Процесът на обучението*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- Бижков, Г. (1996). *Теория и методика на дидактическите тестове*. София: Просвета.
- Генчева, М. (2003). *Технологичното обучение в системата на общообразователната подготовка*. Варна: ИС „Контур“.
- Джалев, Л. (1996). Тестирането като метод за проверка и оценка на знания и умения в училище. *Образование*, 3, София.
- Лакюрски, А. (1984). *Съставяне на тестове за проверка на знанията*. София: СУ „Климент Охридски“ и ЦИУУРК „Вела Благоева“.
- Трифонов, Т. (1987). *Обща психология*. София: Наука и изкуство.

REFERENCES

- Andreev, M. (1987). *Didaktika*. Sofiya: DI „Narodna prosveta“.
- Andreev, M. (1996). *Protsesat na obuchenieto*. Sofiya: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“.

- Bizhkov, G. (1996). Teoriya i metodika na didakticheskite testove. Sofiya: Prosveta.
- Gencheva, M. (2003). Tehnologichното obuchenie v sistemata na obshtoobrazovatelната podgotovka. Varna: IS „Kontur“.
- Dzhalev, L. (1996). Testiraneto kato metod za proverka i otsenka na znaniya i umeniya v uchilishte. Obrazovanie, 3, Sofiya.
- Lakyurski, A. (1984). Sastavyane na testove za proverka na znaniyata. Sofiya: SU „Kliment Ohridski“ i TSIUURK „Vela Blagoeva“.
- Trifonov, T. (1987). Obshta psihologiya. Sofiya: Nauka i izkustvo.

DIAGNOSIS OF THE RESULTS IN HOUSEHOLD AND DOMESTIC TECHNIQUE USING A TEST

Abstract. The problem of diagnosing the results of the educational process is particularly relevant. This article theoretically clarifies the problem of measuring and evaluating student performance. Emphasis is placed on one of the instruments for the measurement and evaluation – test. Theoretical information is supplemented by a concrete test, which subject is “Household and Domestic Technique”.

✉ **Mrs. Vania Petrova**
Primary School “Hristo Botev”
Targovishte, Bulgaria
E-mail: va_ne@abv.bg